

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»
Факультет адвокатури та антикорупційної діяльності
Кафедра організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури

АДВОКАТУРА: МИНУЛЕ, СУЧАСНІСТЬ ТА МАЙБУТНЄ

**МАТЕРІАЛИ
XV Міжнародної
науково-практичної конференції**

*14 листопада 2025 року,
м. Одеса*

Одеса
«Юридична література»
2025

УДК 347.965(477)(063)
A288

Редакційна колегія:

Н. М. Бакаянова (голова), завідувачка кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури;
С. К. Костенко, професор;
І. О. Кісліцина, доцент;
М. О. Кравченко, доцент;
О. Г. Свіда, доцент;
П. М. Синицин, доцент;
О. О. Храпенко, доцент;
Л. П. Нестерчук, старший викладач;
Р. Р. Щербатий, асистент

Рекомендовано до друку вченою радою Національного університету «Одеська юридична академія» (протокол № 3 від 15 жовтня 2025 р.)

Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє : матеріали XV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 14 листопада 2025 р.) / редкол.: Н. М. Бакаянова (гол.), І. О. Кісліцина, М. О. Кравченко [та ін.]. — Одеса : Юридична література, 2025. — 664 с.

ISBN 978—966—419—456—0

У збірнику містяться матеріали доповідей XV Міжнародної науково-практичної конференції «Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє», яка відбулася 14 листопада 2025 р. у Національному університеті «Одеська юридична академія». Доповіді учасників присвячені актуальним питанням адвокатури і здійснення адвокатської діяльності в Україні, історії адвокатури, діяльності Національної асоціації адвокатів України, проблемам і перспективам розвитку адвокатського самоврядування, правилам адвокатської етики та юридичній відповідальності адвокатів, зарубіжному і міжнародному досвіду організації та діяльності адвокатури.

УДК 347.965(477)(063)

Відповідальність за зміст та достовірність поданого матеріалу несуть учасники конференції, їхні наукові керівники та рецензенти, які рекомендували ці матеріали до друку.

ISBN 978—966—419—456—0

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2025

URL: <https://osu2023.uz.ua/journals/syektsiya-11/rol-didzhitalizatsiyi-u-funktsionuvanni-institutu-advokaturi-ukrayini-v-pyperiod-voyennogo-stanu>

4. Програмне забезпечення для онлайн-голосування POLYAS CORE 3. Порівняйте наші сертифіковані системи. URL: <https://www.polyas.com/security/core3>
5. Офіційний сайт адвокатури Словаччини. URL: https://www.sak.sk/web/sk/cms/news/form/list/form/row/512791/_event
6. Законодавчо сумісні онлайн-вибори до палат. URL: https://www.polyas.de/kammern?utm_source=chatgpt.com#faquni
7. G7 Bars' Statement on Artificial Intelligence (AI). URL: https://www.nichibenren.or.jp/library/pdf/activity/international/joint_statement/240321.pdf
8. Заяви групи 7 адвокатур та адвокатських товариств щодо штучного інтелекту (ШІ). 16.09.2024 р. URL: <https://iclr.net/news/g7-bars-and-law-societies-statements-on-artificial-intelligence-ai/>

Науковий консультант: доктор юридичних наук, професор кафедри цивільної юстиції та адвокатури Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого **Вільчик Тетяна Борисівна**

Кіслиця І. О.

доцент кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»,
кандидат юридичних наук, доцент, адвокат

АДВОКАТСЬКА ЕТИКА ТА ДИСЦИПЛІНАРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ В ІТАЛІЇ

Адвокатська етика посідає ключове місце у системі професійних стандартів, що визначають діяльність адвоката в будь-якій демократичній державі. В Італії адвокатура має давні історичні традиції та високий рівень суспільної довіри, тому важливим є аналіз етичних норм та стандартів, а також практики притягнення адвокатів до дисциплінарної відповідальності. Дослідження етичних аспектів адвокатської діяльності в Італії має важливе значення для порівняльного аналізу із національною моделлю, особливо з огляду на європейський вектор розвитку адвокатури та інтеграцію України у спільний правовий простір ЄС.

Діяльність адвокатів в Італії регулюється законом Італійської Республіки «Про нове регулювання адвокатської професії» № 247 від 31 грудня 2012 року (Nuova disciplina dell'ordinamento della professione forense) (далі — Закон). Цей Закон складається з шести розділів, що

включають в себе 67 статей. У статті 2 Закону закріплено статус адвоката в Італії як незалежного професіонала-фахівця, який у режимі свободи, автономії та незалежності здійснює діяльність. Окремо в Законі визначено, що адвокат покликаний гарантувати громадянину реальний захист його прав [1]. Особливу увагу приділено деонтологічним обов'язкам: адвокат має діяти з чесністю, гідністю, незалежно від зовнішнього впливу, забезпечувати ефективний захист прав та свобод клієнта (ст. 2, 3). Крім того, закон упорядковує організацію устрою адвокатури в Італії, зокрема, існують правила правила щодо реєстрації в професійних реєстрах, правила щодо суміщення з іншими професіями, діяльності адвокатських товариств та мультидисциплінарних структур (ст. 4). Важливим нововведенням цього Закону стали положення про дисциплінарну відповідальність адвокатів, процедури розгляду дисциплінарних справ, права та обов'язки сторін, строки давності та дисциплінарні санкції (розділ V). Таким чином, Закон Італійської Республіки Про нове регулювання адвокатської професії» створив правову базу, яка покликана гарантувати високий стандарт адвокатської діяльності й укріпити довіру до інституту адвокатури.

Окремим документом, в якому закріплені етичні стандарти адвокатської діяльності в Італії є Кодекс адвокатської етики (Codice Deontologico Forense) (далі — Кодекс). Цей Кодекс, ухвалений Національною радою адвокатів (Consiglio Nazionale Forense), має обов'язкову силу для всіх адвокатів, зареєстрованих у Реєстрах на території Італії. Кодекс не лише встановлює правила поведінки адвоката у відносинах із клієнтом, колегами, судом та третіми особами, але й закріплює загальні принципи, такі як незалежність, гідність, чесність та компетентність [2].

У Статті 2 Кодексу закріплено, що етичні норми застосовуються до всіх адвокатів у їхній професійній діяльності, у взаємовідносинах між собою та з третіми особами; вони також поширюються на поведінку в особистому житті, якщо така поведінка може зашкодити особистій репутації адвоката або іміджу адвокатської професії.

Етичні норми адвокатської діяльності в Італії мають універсальний характер і поширюються не лише на професійні відносини адвоката з клієнтами, колегами чи третіми особами, але й на його поведінку в особистому житті. Такий підхід підкреслює, що адвокат є носієм суспільної довіри, а тому будь-які дії, здатні підрвати його репутацію або авторитет професії, вважаються порушенням етичних засад. Кодекс також закріплює принцип рівності у застосуванні етичних стандартів, поширюючи їх на стажистів, які підпорядковуються тим самим професійним обов'язкам і дисциплінарній юрисдикції, що й адвокати. Це забезпечує формування високих моральних орієнтирів уже на етапі професійного становлення майбутніх юристів.

Окремої уваги заслуговує процедура притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності в Італії. Ініціювати дисциплінарне провадження може будь-яка особа, яка вважає, що її права чи інтереси були порушені діями адвоката, а також органи кримінальної юстиції, якщо дії адвоката містять ознаки кримінального правопорушення. Після отримання скарги або повідомлення про можливе порушення голова окружної дисциплінарної ради реєструє справу у спеціальному реєстрі та призначає інструкторського радника (*consigliere istruttore*) для проведення попереднього розслідування. Адвокат у цей час має право отримати інформацію про обвинувачення, ознайомитися з матеріалами справи та подати письмові пояснення протягом тридцяти днів.

У разі необхідності, розгляд провадження передбачає усне слухання, на якому адвокат має право подавати документи, викликати свідків та надавати пояснення особисто або через свого захисника. Розгляд ведеться дисциплінарною секцією окружної дисциплінарної ради, до складу якої входять п'ять основних членів та три запасних. Дисциплінарна процедура є автономною від кримінального судочинства, хоча у разі потреби дисциплінарна процедура може бути тимчасово зупинена для отримання матеріалів кримінальної справи (у випадку, якщо в діях адвоката вбачається не тільки дисциплінарний проступок, але й кримінальне правопорушення). Загальний строк давності для притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності в Італії становить шість років від дати вчинення порушення.

За результатами розгляду дисциплінарної справи до адвокатів в Італії можуть застосовуватися різні дисциплінарні санкції, залежно від тяжкості порушення. За незначні проступки застосовується попередження, більш серйозні порушення тягнуть за собою догану, тоді як значні або повторні порушення можуть призвести до тимчасового відсторонення від професійної діяльності на строк від двох місяців до п'яти років. Найсерйозніші порушення, які роблять подальше здійснення адвокатської діяльності неможливим, караються остаточним виключенням з реєстру адвокатів. Крім того, у разі серйозних обставин ще до завершення дисциплінарного провадження може застосовуватися тимчасове відсторонення від здійснення адвокатської діяльності.

Рішення окружної дисциплінарної ради може бути оскаржене до Національної ради адвокатури (CNF) протягом тридцяти днів з моменту винесення рішення. Можливість оскарження рішення дисциплінарної ради передбачено для перевірки правильності застосування процесуальних норм, та норм етики, а рішення Національної ради адвокатури є остаточним і обов'язковим до виконання. Застосування

дисциплінарних санкцій забезпечує рада ордену, у якому зареєстрований адвокат, при цьому відсторонений або виключений адвокат зобов'язаний утримуватися від професійної діяльності. Після п'яти років з моменту виконання дисциплінарної санкції адвокат може подати заяву на повторну реєстрацію у відповідному реєстрі, якщо раніше був виключений.

Окремо варто звернути увагу на оцінювання етичних ризиків адвокатів. В Італії етичні ризики адвокатів оцінюють дисциплінарні ради адвокатських палат, які аналізують дотримання Кодексу адвокатської етики, характер порушень та їх вплив на довіру до професії. Особливу увагу приділяють конфлікту інтересів, порушенню незалежності та недобросовісній поведінці щодо клієнтів. Такі превентивні заходи спрямовані на підтримання високого рівня доброчесності адвокатів і запобігання ситуаціям, що можуть зашкодити довірі до професії.

Можна зробити висновок, що італійський досвід регулювання адвокатської етики та дисциплінарної відповідальності відзначається високим рівнем інституційної незалежності адвокатури та детально регламентованими процедурами дисциплінарного провадження. Закон «Про нове регулювання адвокатської професії» 2012 року у поєднанні з Кодексом адвокатської етики в Італії створює комплексну систему контролю за дотриманням професійних стандартів адвокатської діяльності та поведінки адвоката. Для України корисним може бути запровадження елементів етичного моніторингу та профілактичної роботи з адвокатами — регулярного оцінювання етичних ризиків, етичного наставництва та обов'язкових тренінгів з професійної доброчесності. Також варто звернути увагу на єдність дисциплінарної практики, яку в Італії забезпечує Національна рада адвокатури. Упровадження подібних механізмів сприятиме посиленню довіри до процедури притягнення адвокатів до дисциплінарної відповідальності в Україні а також формуванню єдності дисциплінарної практики. Впровадження досвіду зарубіжних країн, зокрема, Італії, сприятиме підвищенню довіри до інституту адвокатури в Україні та зміцненню професійної культури правничої спільноти.

Список використаної літератури

1. Nuova disciplina dell'ordinamento della professione forense. Legge 31 dicembre 2012, n. 247. Italia. *Gazzetta Ufficiale della Repubblica Italiana* Serie Generale n. 15 del 18 gennaio 2013. URL: https://www.consiglionazionaleforense.it/normativa-legge-247-?utm_source
2. Codice Deontologico Forense. Approvato dal Consiglio Nazionale Forense. 31 gennaio 2014. URL: https://www.consiglionazionaleforense.it/codice-deontologico-forense?utm_source

Секція 5
ЗАРУБІЖНИЙ І МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ
ТА ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТУРИ

Бірюкова А. М.

Конвенція про захист професії адвоката: європейський
стандарт гарантій адвокатської діяльності 533

Гвоздій В. А.

Захист професії адвоката: міжнародні стандарти та досвід
України 535

Вієру В.

Страйк адвокатів у Молдові проти липневих поправок
2025 року 541

Piot M.-P.

Lawyers' professional secrecy 554

Безега Т. М.

Впровадження електронної системи голосування та технологій
штучного інтелекту органами адвокатського самоврядування
в ряді країн світу 556

Кісліцина І. О.

Адвокатська етика та дисциплінарна відповідальність в Італії ... 559

Осинчук А. В.

Гарантії адвокатської діяльності у практиці Європейського
суду з прав людини 563

Мозгальов В. Ю.

Зарубіжний досвід забезпечення та реалізації прав адвокатів
у сфері обігу цивільної зброї 565

Nesterchuk I.

Free Legal Aid in Ukraine and the United States: a Comparative
Analysis 570

Kravchenko O.

General Characteristics of the Code of Conduct for Italian
Lawyers 572

Австісян К. К., Смирнова С. О.

Взаємодія національних органів адвокатського самоврядування
з міжнародними професійними асоціаціями як інструмент
зовнішнього захисту українських адвокатів 574